

Advies van het Economisch en Sociaal Comité over de „Mededeling van de Commissie aan de Raad, aan het Europees Parlement, aan het Economisch en Sociaal Comité en aan het Comité van de Regio's 'Voor een Europa van de kennis'“

(98/C 157/13)

De Raad heeft op 18 november 1997 besloten, overeenkomstig artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over de voornoemde mededeling.

De Afdeling voor sociale aangelegenheden, gezinsvraagstukken, onderwijs en cultuur, die met de voorbereiding van de werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 maart 1998 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Koryfidis.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 353e Zitting van 25 en 26 maart 1998 (vergadering van 25 maart) het volgende advies uitgebracht, dat met 65 stemmen vóór en geen stemmen tegen, bij 1 onthouding, is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Met de mededeling van de Commissie „Voor een Europa van de kennis” is een belangrijke poging gedaan om het niveau en de inhoud van de nieuwe reeks acties van de Europese Unie op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken vast te leggen.

1.2. Bij de problematiek en de standpunten die in deze mededeling naar voren worden gebracht, wordt uitgegaan van en geput uit het Verdrag van Amsterdam, de algemene standpunten die de Commissie in het actieprogramma Agenda 2000 m.b.t. het onderhavige onderwerp heeft geformuleerd, en vroegere desbetreffende mededelingen. De onderhavige mededeling legt voornamelijk de nadruk op het volgende:

- Europa moet haar belangrijke politieke en economische positie in de wereld behouden, en daarbij innovatie, onderzoek, onderwijs en opleiding een nieuw communautair elan geven;
- macro-economische en andere banen scheppende beleidsmaatregelen moeten worden gekoppeld aan een onderwijs- en opleidingsstrategie die erop gericht is zoveel mogelijk capaciteiten van elk individu in diens eigen belang maar ook in het algemeen belang bewust naar boven te halen, te cultiveren en optimaal aan te wenden;
- het externe beleid van de Unie moet ten slotte worden ontwikkeld en bijgesteld om ook los van de zuiver economische doelstellingen de identiteit van de Europese burger in brede zin kracht bij te zetten.

1.3. Volgens de mededeling is „het geleidelijk tot stand brengen van een open en dynamische Europese onderwijsruimte” een cruciale voorwaarde om tot een Europa van de kennis te komen. Deze onderwijsruimte

vormt een multidimensioneel kader, waarbinnen de realisatie van „onderwijs en opleiding gedurende het gehele leven” het sluitstuk van het hele proces vormt.

2. Algemene opmerkingen

2.1. Volgens het ESC is het van belang er van meet af op te wijzen dat de onderhavige Commissiemededeling aansluit bij het Witboek over onderwijs en opleiding⁽¹⁾ en de daarmee samenhangende mededeling over het gevolg dat daaraan is gegeven⁽²⁾. In de hierboven geschetste context verwijzen sommige opmerkingen van het Comité over de inhoud van deze mededeling naar vroegere terzake uitgebrachte adviezen⁽³⁾.

2.2. De onderhavige mededeling van de Commissie komt er op een moment dat, de werkgelegenheidstop niet te na gesproken, de belangrijkste EU-beleidslijnen toegespitst zijn op de uitbreidingskwestie en de economische en monetaire unie. In de boven geschetste context wordt de focus van het communautaire beleid in deze mededeling verplaatst naar een kwestie die voor de doorsnee Europese burger beter zichtbaar en tastbaar is, hetgeen hem in de praktijk ertoe kan aanzetten zich sterker betrokken te voelen bij en bijgevolg ook toenadering te zoeken tot het beleid van de Unie.

2.3. Het ESC onderschrijft de inhoud van de mededeling en is van mening dat deze onder bepaalde voorwaarden een wezenlijke bijdrage kan leveren tot de algemene doelstellingen van de EU. Wat de in de mededeling aangegeven standpunten van de Commissie betreft, merkt het ESC het volgende op:

2.3.1. Het is van mening dat de Commissie een opmerkelijk en baanbrekend standpunt inneemt als zij

⁽¹⁾ COM(95) 590 def.

⁽²⁾ COM(97) 256 def.

⁽³⁾ PB C 295 van 7.10.1996; PB C 95 van 30.3.1998.

ervoor pleit om de op kennis gerichte beleidslijnen (vernieuwing, onderzoek, onderwijs, opleiding) op de voorgrond te plaatsen. Het betreft hier overigens een standpunt dat het ESC reeds eerder naar voren heeft geschoven en in vroegere adviezen heeft ondersteund.

2.3.2. Naar zijn mening zijn deze standpunten van cruciaal belang tegen de achtergrond van het concurrentievermogen van de Europese economie, de werkgelegenheid en de totstandbrenging van een klimaat en een omgeving waar plaats is voor persoonlijke ontplooiing van de Europese burgers. Een en ander zal doorslaggevend zijn voor de aanpassing van de EU en haar burgers aan de nieuwe omstandigheden die door de opkomst van de kennismaatschappij kunnen worden gecreëerd.

2.3.3. Het wijst erop dat er een nieuwe aanpak op onderwijs-, pedagogisch en didactisch gebied nodig is om een nieuwe gecoördineerde strategie en een macro-economisch werkgelegenheidsbeleid te kunnen uitstippelen. Deze aanpak houdt in dat o.m. bij de jongeren een andere zienswijze moet worden gecultiveerd, en b.v. een andere houding moet worden aangenomen t.a.v. de zgn. solidariteitseconomie of andere acties die verband houden met behoeften waaraan nog niet door de markt tegemoet wordt gekomen (b.v. behoeften op milieugebied).

2.3.3.1. In het kader van deze strategie en dit macro-economisch beleid moeten voorts alle productiesectoren, met name de sectoren waarbij de (positieve of negatieve) druk tot verandering groot is, voortdurend in het oog worden gehouden en grondig worden bestudeerd. Met het oog op deze druk moet tijdig en omzichtig worden bepaald welke maatregelen op middellange tot lange termijn op onderwijsgebied nodig zijn, en welke acties op het gebied van opleiding kunnen worden ontplooid, die onmiddellijk effect sorteren.

2.3.4. Het ESC is van mening dat het Europa van de kennis kansen biedt aan alle Europese burgers om toegang te krijgen tot kennis en te participeren aan gericht beleid, maatschappelijke acties en onderwijs/opleiding tijdens de gehele loop van het leven. Het is tegelijkertijd evenwel ook gericht op „een op solidariteit gebaseerde samenleving waar verbondenheid heerst en niemand wordt uitgesloten, en ook een hoge levenskwaliteit, een gezond milieu, vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid”⁽¹⁾. Samenvattend wordt m.a.w. gepleit voor meer democratie in politiek en samenleving.

2.3.5. Het ESC stemt in beginsel volledig in met het concrete voorstel van de Commissie voor „een geleidelijke totstandbrenging van een Europese onderwijsruimte”. Een en ander sluit aan bij zijn reeds vaker geformuleerde standpunt dat er een gebied is dat door de nationale onderwijssystemen niet bestreken wordt en dat door de communautaire instanties moet worden

aangepakt; de nationale onderwijssystemen moeten daarbij met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel worden gecoördineerd zodat zij doeltreffender kunnen functioneren.

2.3.6. Uitsluiting is een ander probleem dat verband houdt met de opbouw van een Europa van de kennis en een Europese onderwijsruimte. Uitsluiting van de mogelijkheid tot deelneming aan de opbouw van het Europa van de kennis en van de voordelen die een en ander de Europese samenleving en de Europese burgers naar verwachting zal opleveren, is niet alleen een probleem van individuen. Hele maatschappelijke groepen en misschien ook hele gebieden van de Unie hebben met dit probleem te kampen. Met deze realiteit voor ogen is het absoluut noodzakelijk onverwijld maatregelen te treffen die een dergelijke ontwikkeling kunnen afdwenden.

2.3.7. Welke nieuwe communautaire maatregelen (binnen of buiten het onderwijs) ten behoeve van de jongeren ook worden getroffen, zij zullen volgens het ESC moeten worden ingepast in een algemener beleid waaraan, uitgaande van de wortels van de Europese beschaving en de Europese geschiedenis en het proces van totstandbrenging van een Europa van de kennis, vorm wordt gegeven. Daarbij mag niet worden vergeten dat dit Europa vooral wordt opgebouwd voor degenen die vandaag jong zijn en juist wegens hun leeftijd niet aan de planning deelnemen. Het is derhalve onze plicht hen ten minste te laten deel hebben aan ons collectieve geheugen en de universele waarden die naar de huidige situatie hebben geleid. Ook moeten wij hun de mogelijkheid geven om op zijn minst bij de uitwerking en realisatie van onze plannen onze gedachtegang te begrijpen en zich ermee vertrouwd te maken.

2.3.8. Een ander aspect van het Europa van de kennis geeft aanleiding tot overwegingen en vragen m.b.t. de rol die de nieuwe technologieën kunnen spelen in de ontwikkeling van een andere, directere en substantiële vorm van democratie. Met het oog op de onbeperkte mogelijkheden op het gebied van informatie-uitwisseling is het misschien zaak na te gaan hoe via onderwijs en opleiding een opvoeding tot stand kan worden gebracht die gericht is op het filteren van informatie en het controleren van de waarde van kennis, alsmede op het ontwikkelen van hogere en directere vormen van democratie.

2.3.9. Het ESC verheugt zich ten slotte over het in de mededeling geformuleerde standpunt van de Commissie, met name over het aantal doelstellingen, de concentratie van de acties, de rol van de betrokken actoren en de internationale samenwerking. Dit standpunt sluit zeer nauw aan bij zijn eigen mening terzake, die het reeds in vorige adviezen kenbaar heeft gemaakt.

⁽¹⁾ Agenda 2000 — COM(97) 2000 Deel 1.

3. Bijzondere opmerkingen

3.1. *Maatregelen op het gebied van kennis*

3.1.1. Bij de behandeling van de mededeling door het ESC zijn de volgende problemen aan het licht gekomen:

- de noodzaak de keuze voor de totstandbrenging van een Europa van de kennis uitvoeriger te motiveren en aan te tonen dat deze keuze noodzakelijk is;
- de noodzaak een zo duidelijk mogelijke definitie te geven van de termen „Europa van de kennis”, „Europese onderwijsruimte”, „onderwijs en opleiding tijdens de gehele loop van het leven”;
- de noodzaak een en ander met cijfers te onderbouwen (doelstellingen, acties, aantal bij de actie betrokken burgers, kosten van de acties).

Ter bevestiging en aanvulling van hetgeen in de Commissiemededeling is aangegeven, onderstreept het ESC het volgende:

3.1.1.1. De doorsnee burger voelt thans duidelijk aan dat het maatschappelijk evenwicht en bestel dooreen worden geschud door de nieuwe economische toestand en de snelle ontwikkelingen op het gebied van kennis en technologie. Hij dringt dan ook aan op uitvoerige en objectieve voorlichting over en deelneming aan deze ontwikkeling. Deze eis is gericht tot degenen die de kennis bezitten en met name het leren en de opbouw van de kennismaatschappij kunnen sturen; zij zijn ertoe verplicht ook anderen toegang tot deze kennis te verlenen.

3.1.1.2. In Europese context houdt de bovenstaande opmerking in dat de EU-organen en met name de Commissie ertoe verplicht zijn begrijpelijke, gestaafde en overtuigende antwoorden te formuleren op de vele dringende vragen terzake van de Europese burgers. Als deze vragen niet worden beantwoord, zullen zij het ontstaan van ideologische breuklijnen in de hand werken, gebaseerd op zwart/wit-denken en te wijten aan een gebrek aan informatie en kennis.

3.1.1.3. Bij het plannen, opstellen en uitwerken van de nieuwe programma's moeten de opmerkingen die in de twee voorgaande paragrafen zijn geformuleerd, terdege worden meegenomen. In de praktijk komt een en ander hierop neer dat een duidelijke, doordachte en overtuigende motivering van elk programma en vooral een gedegen kennis van de logische opbouw en de inhoud ervan nodig zijn, en dat de weg moet worden aangegeven die zal worden gevolgd bij de verwezenlijking van de doelstellingen.

3.1.2. De boven geschetste wijze waarop het ESC de mededeling van de Commissie benadert, is te verklaren door de rol van het Comité als instelling en in het bijzonder door zijn gevoeligheden en prioriteiten die verband houden met de belangrijke problemen waarmee

de Europese samenleving thans te kampen heeft. Juist wegens deze problemen, en met name de problemen m.b.t. de werkloosheid, het mededingingsvermogen van de Europese economie en de gevaren die het Europees sociaal model bedreigen, is het ESC behoedzaam en neemt het dergelijke cruciale beleidskeuzes van de Europese Unie grondig onder de loep. Het dringt er dan ook bij de Commissie op aan, de problemen, onzekerheid en vragen van de Europese burgers, en met name van de jongeren nog meer bij de totstandbrenging van het Europa van de kennis mee te nemen.

3.1.2.1. Bij het nieuwe Commissievoorstel inzake onderwijs, opleiding en jeugdzaken zal bijgevolg worden nagegaan of de verwezenlijking ervan kan bijdragen tot de vermindering of zelfs de oplossing van deze problemen. Afgaande op de doelstellingen die worden nagestreefd, het aantal en de omvang van de acties, het werkgebied en de rol van de actoren, alsmede het algemene ontwikkelingskader van het hele stelsel van programma's, is het Commissievoorstel in zijn geheel genomen een stap in de goede richting.

3.1.2.2. Voor het ESC is het duidelijk dat het Verdrag van Amsterdam en de daarin opgenomen bepalingen inzake onderwijs, werkgelegenheid en sociaal beleid betere voorwaarden voor de ontwikkeling van de bovengenoemde beleidslijnen kunnen creëren.

3.2. *Maatregelen op het gebied van beheer*

3.2.1. De wijze waarop de programma's worden beheerd, vormt voor het ESC een ernstig probleem. Voorlichting en toegang tot kennis zijn een onvervreemdbaar recht van de Europeanen, dat de EU-organen en de lid-staten verplicht zijn te garanderen. Het ESC verzoekt de Commissie dan ook haar inspanningen op te voeren om de communautaire programma's in goede banen te leiden, zowel bij de uitstippeling als bij de uitvoering en de evaluatie ervan; daarbij moeten alle — met name elektronische — informatiemiddelen optimaal worden benut. Ook spoort het Comité alle Europese burgers aan tot actieve deelneming aan de uitwerking en tenuitvoerlegging van deze programma's.

3.2.2. Het ESC is van mening dat nog meer werk moet worden gemaakt van de toegang tot en deelneming aan de programma's. Het verzoekt de Commissie in dit verband de voorwaarden te scheppen om belemmeringen daartoe automatisch op te heffen. De mogelijkheid om zich tot een onafhankelijke tweede instantie te richten voor de oplossing van een specifiek probleem, moet worden bevorderd.

3.3. *Bevordering van werkgelegenheid*

3.3.1. Het ESC stemt ook in met het verband dat in de mededeling wordt gelegd tussen werkgelegenheidsmaatregelen en maatregelen op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken. Van meet af aan wijst het er evenwel op dat de eisen die in dit verband aan onderwijs en opleiding gesteld worden, de mogelijkheden niet te boven mogen gaan en geen ijdele illusies mogen wekken. Onderwijs en opleiding zijn zonder enige twijfel bepalend voor de arbeidsgeschiktheid. Het zijn evenwel niet deze factoren alleen die het werkgelegenheidsprobleem zullen oplossen.

3.3.2. De bovenstaande opmerking heeft alleen ten doel te vermijden dat al te hoge verwachtingen worden gesteld in maatregelen op onderwijs- en opleidingsgebied en voorts verkeerde conclusies worden getrokken ten aanzien van de wijze waarop het ernstige werkgelegenheidsprobleem kan worden opgelost.

3.3.3. De zes voorgestelde hoofdtypen maatregelen⁽¹⁾ getuigen volgens het ESC van een doordachte benadering en vormen een voorstel dat aan een groot deel van de behoeften tegemoet komt. Het ESC hecht daarbij bijzonder aan de fysieke mobiliteit en de doeltreffendheid ervan. Het pleit dan ook met name voor een versterking van deze actie en stelt voor, voor evenwicht te zorgen tussen de verschillende gebieden (onderwijs, opleiding, jeugdzaken) zodat een aanvaardbare verdeling tot stand komt en inzake kwaliteit de beste resultaten worden behaald.

3.4. *Totstandbrenging van het Europa van de kennis*

3.4.1. Het ESC onderschrijft met name het standpunt van de Commissie, dat overeenkomt met dat van de Raad, dat bijzondere aandacht moet worden geschonken aan algemeen basisonderwijs van goede kwaliteit en aan een aantal (technologische, sociale en organisatorische) vaardigheden die innovatie bevorderen en ondernemingszin cultiveren. Het wijst er evenwel op dat de veranderingen die op het gebied van het algemene basisonderwijs moeten worden doorgevoerd, om velerlei redenen niet uitsluitend binnen het kader en voor rekening van de nationale onderwijssystemen mogen gebeuren. De snelheid waarmee kennis en technologie zich ontwikkelen, maakt daarbij soepele maar tevens gestructureerde toezichtmechanismen noodzakelijk. Een en ander vergt voorts dat onmiddellijk kan worden ingespeeld op mogelijke gevolgen en dat acties kunnen worden ontplooid om de mogelijkheden creatief aan te

grijpen. Het ESC dringt er dan ook bij de Commissie op aan, de nodige voorwaarden te scheppen om de nationale onderwijssystemen en het enorme potentieel dat zij inhouden, actief in te schakelen en optimaal te benutten.

3.4.2. De opmerkingen van het ESC betreffende de inschakeling van nationale onderwijssystemen bij de opbouw van het Europa van de kennis, zijn ingegeven door het feit dat zij ongetwijfeld onvoldoende bij het Europese gebeuren en meer nog, bij het streven naar de totstandbrenging van het Europa van de kennis betrokken zijn.

3.4.3. Deze kanttekeningen hebben zeker niet tot doel af te doen aan de waarde van de meertalige en multiculturele dimensie van Europa. Het ESC heeft integendeel herhaaldelijk de mening naar voren gebracht dat deze dimensie een positieve factor is die van cruciaal belang is voor de toekomst van de Europese Unie als institutioneel bestel, maar ook meer algemeen van de Europese ruimte in ruimere zin. In het licht van de nieuwe door de EU gevoerde politiek inzake internationale samenwerking en in het vooruitzicht van de uitbreiding van de Unie is het volgens hem evenwel tijd een aantal culturele gegevens van historische en onschatbare waarde die tot het Europese culturele patrimonium kunnen worden gerekend, uit te diepen, in het licht te stellen en meer nadruk te verlenen⁽²⁾.

3.5. *De Europese onderwijsruimte*

3.5.1. Wat de geleidelijke totstandbrenging van een open en dynamische „Europese onderwijsruimte” en de realisering van de doelstelling „onderwijs en opleiding tijdens de gehele loop van het leven” binnen het kader van die ruimte betreft, plaatst het ESC de volgende kanttekeningen:

3.5.2. In beginsel onderschrijft het de dimensie en de inhoud die de Commissie aan het begrip „Europese onderwijsruimte” geeft. Het stemt ook in met de daarbij beoogde doelstellingen en de geleidelijke totstandbrenging ervan. In grote lijnen is het ESC van mening dat:

- de voortdurende en onafgebroken toegang van Europese burgers tot actuele kennis hen nieuwe horizons zal doen verkennen, nieuwe doelstellingen zal

⁽¹⁾ Fysieke mobiliteit, virtuele mobiliteit, samenwerkingsnetwerken, talenkennis en begrip voor culturele verscheidenheid, innovatie en communautaire referentiebronnen.

⁽²⁾ De 25 eeuwen van voortdurende vernieuwing en vooruitgang van Europa laten alle Europeanen een erfenis van gewicht na, maar leveren ook een onvervangbare basis voor het scheppen van de nodige voorwaarden om de eventuele complexe problemen die kunnen ontstaan in deze nieuwe overgangsfase naar globalisering van de economie maar ook van het leven in het algemeen, op te lossen of te boven te komen. Het is de taak van eenieder deze erfenis goed te gebruiken, maar het is vooral de taak van de EU-instanties. Het ESC dringt er dan ook bij de Commissie op aan om in haar plannen en in het kader van het Verdrag plaats te bieden voor het opsporen, registreren en onderstrepen van elementen van het „gemeenschappelijke Europese culturele erfgoed”.

doen nastreven, nieuwe instrumenten zal doen gebruiken, alsmede nieuwe handelwijzen ingang zal doen vinden;

- de ontwikkeling van internationale, grensoverschrijdende en multiculturele gemeenschappelijke acties ongetwijfeld zal bijdragen tot de vorming en versterking van het Europese burgerschap, hetgeen een voorwaarde is voor de volgende grote gemeenschappelijke stap van Europeanen en Europese Unie naar volledige integratie;
- de voortdurende vernieuwing van de capaciteit van de Europeanen om zich aan te passen aan de huidige ontwikkelingen in economie, productie en arbeid (globalisering van de economie, automatisering van de productie, nieuwe vormen van arbeidsorganisatie) nog iets anders kan opleveren: samen met de permanente toegang tot kennis, kan een en ander in de toekomst ook bijdragen tot een verandering, in positieve zin, van de relatie mens-arbeid. Terwijl de Europeaan tot dusver duidelijk heeft gewerkt om in zijn levensonderhoud te voorzien, is er thans ruimte voor creativiteit en kan de mens aldus komen tot een complexere en hogere productieve bezigheid.

3.5.3. Volgens het ESC hangt de vraag of de Europeanen zullen instemmen met een Europese onderwijsruimte en derhalve ook met een doeltreffende ontwikkeling ervan, voornamelijk van de twee volgende parameters af:

- de conjunctuurproblemen, en in het bijzonder de oplossing van het werkgelegenheidsprobleem;
- de relatie tussen de Europese onderwijsruimte en de nationale onderwijsystemen.

3.5.4. Wat de relatie tussen nationale onderwijs-systemen en Europese onderwijsruimte betreft, wijst het ESC op de rol die het door de Commissie te ontwikkelen virtuele onderwijs met gebruikmaking van de nieuwe communicatie- en informatietechnologieën kan spelen⁽¹⁾.

3.5.5. Het ESC is van mening dat bij de ontwikkeling van een Europese onderwijsruimte terdege gebruik moet worden gemaakt van de ervaring en inzichten terzake van CEDEFOP.

⁽¹⁾ Het is zaak in het onderwijs optimaal gebruik te maken van en de scholieren vertrouwd te maken met de moderne technologieën in het algemeen, ook al omdat de Europese Unie in vergelijking met de VS en Japan een achterstand vertoont. (Volgens de Commissie (Witboek over onderwijs en opleiding) is er reeds ervaring terzake opgedaan bij de ontwikkeling van het programma voor telematicatoepassingen.)

3.6. *De betrokken actoren*

3.6.1. Het ESC hecht ook veel belang aan het hoofdstuk van de mededeling over de actoren die bij de overgang naar het Europa van de kennis betrokken zijn. De in dit verband geformuleerde standpunten bevatten belangrijke voorstellen voor het op gang brengen van een maatschappelijke discussie in het algemeen en op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken in het bijzonder. Het ESC onderschrijft met name de desbetreffende standpunten van de Commissie.

3.6.2. In het licht van het voorgaande vestigt het er ook de aandacht van de Commissie op dat het noodzakelijk is, niet alleen de gemeenschappelijke voorwaarden voor acties van de partners in het onderwijsveld, nauwkeurig vast te stellen, maar ook de specifieke voorwaarden te omschrijven, die, naar gelang van het werkterrein, voor alle andere bij het onderwijsproces betrokken actoren gelden. Het ESC onderstreept dat hierbij weliswaar met de nodige omzichtigheid te werk moet worden gegaan, maar dat niet alle actoren bij een en ander even nauw betrokken moeten worden. In het kader van een permanente, brede en diepgaande dialoog en op grond van de specifieke inzichten en ervaring van elk van de actoren op zijn eigen werkgebied moet bij de ontwikkeling van het hele systeem wel ook op de conflictpunten een evenwicht worden nagestreefd. Een bijzondere plaats wordt natuurlijk ingenomen door de traditionele bij de opvoeding betrokken actoren, nl. het gezin, de schoolgemeenschap en de leerlingen. Aan hun standpunt en voorstellen moet steeds voldoende belang worden gehecht.

3.7. *Een beter geïntegreerd systeem*

3.7.1. Voor de totstandbrenging van een Europese onderwijsruimte en, meer algemeen, een Europees onderwijsbeleid is het volgens het ESC van wezenlijk belang de betrokken beleidslijnen (onderwijs — opleiding — jeugdzaken) te integreren en de desbetreffende actieprogramma's te bundelen. De maatregelen op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken moeten, vanaf de fase waarin ze worden uitgestippeld en goedgekeurd tot de tenuitvoerlegging, in één actieplan worden ingepast en geïntegreerd. Met dit standpunt wil het ESC de ontplooiing van bepaalde onderwijsinitiatieven geenszins uitsluiten en pleit het evenmin voor een gecentraliseerde beleidsopvatting. Wel wil het erop wijzen dat er eindelijk één strategie op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken moet komen, samen met een geïntegreerd actieplan.

3.7.2. In de hierboven geschetste context stemt het ESC in met het voorstel van de Commissie voor een beperkt aantal doelstellingen en een grotere concentratie van de acties. Het gaat ook akkoord met de voorgestelde specifieke doelstellingen en acties; een en ander sluit

overigens aan bij zijn reeds eerder geformuleerde standpunt in het advies over het desbetreffende Witboek⁽¹⁾, en in het advies over de „Balans van het gevolg dat aan het Witboek ‘Onderwijzen en leren: naar een cognitieve samenleving’ is gegeven”.

3.7.3. Ter aanvulling van bovengenoemde doelstellingen en acties legt het ESC opnieuw zijn voorstel voor inzake goedkeuring, bevordering en veralgemening van het initiatief „bijstand binnen de school”⁽²⁾.

3.7.4. Het ESC attendeert in het bijzonder op het door de Commissie vastgestelde kader voor de ontwikkeling van de bedoelde acties. Gestreefd wordt naar geïntegreerde acties, die uiteraard doeltreffend moeten zijn en de desbetreffende investeringen rechtvaardigen. Deze acties moeten m.a.w. worden gekenmerkt door:

- concrete algemene en bijzondere doelstellingen, die in een ruimer kader passen;
- een concrete planning van de verwezenlijking van de doelstellingen;
- specifieke mogelijkheden om een en ander eventueel bij te sturen tijdens de tenuitvoerlegging van de acties;
- optimaal gebruik van de resultaten van de acties, die als voedingsbodem moeten dienen voor andere, nieuwe acties met nog meer gerichte doelstellingen.

3.7.5. In de hierboven geschetste context onderschrijft het ESC het voorstel van de Commissie voor een „gemeenschappelijk kader van acties en coördinatie- en controlemaatregelen”, dat „de doelstellingen, de typen maatregelen, de gemeenschappelijke en experimentele

⁽¹⁾ COM(95) 590 def. en COM(97) 256 def.

⁽²⁾ Dit initiatief is vergelijkbaar met dat van „scholen voor intensief leren”, dat in de VS werd ontplooid. Een en ander heeft tot doel te verhinderen dat leerlingen al vroeg van leren en kennis worden uitgesloten. Deze uitsluiting, waarbij het niet altijd om volledige uitsluiting gaat, volgt vaak op moeilijkheden die vele kinderen — veelal op jonge schoolleeftijd — ondervinden om zich op een creatieve manier in het schoolgebeuren in te passen. Deze aanpassingsmoeilijkheden, die verschillende oorzaken kunnen hebben, kunnen in de regel worden weggenomen door middel van bijstand binnen de school, waarbij het probleem eerst wordt vastgesteld en vervolgens wordt opgelost via een aangepaste pedagogische aanpak en geheel of gedeeltelijk geïndividualiseerd onderricht. Voorgesteld wordt deze bijstand te laten functioneren binnen het bestaande onderwijssysteem, binnen en buiten het lesrooster en met gespecialiseerde onderwijskrachten. Voorts mag deze bijstand niet alleen gericht zijn op zwakke leerlingen, maar is zij ook bedoeld voor leerlingen die zich onderscheiden door voor hun leeftijd uitzonderlijke begaafdheden en juist daardoor ook moeilijkheden ondervinden om creatief aan het schoolleven deel te nemen.

acties alsook het volgen van goede praktijken zal aangeven”. Het vestigt er evenwel de aandacht op dat voor onderwijs, opleiding en jeugdzaken telkens een apart actiekader via specifieke besluiten zal worden afgebakend. Volgens het ESC is het zaak dat zowel de grenzen van de gemeenschappelijke aangelegenheden en acties, als het actiekader van elk gebied afzonderlijk duidelijk worden vastgelegd.

3.8. *Begrotingsmiddelen*

3.8.1. Om een Europese onderwijsruimte tot stand te kunnen brengen en een modern en concurrerend Europees onderwijsstelsel ingang te doen vinden, hangt volgens het ESC veel af van de middelen die voor dat doel worden uitgetrokken. De middelen die thans voor een Europees beleid op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken ter beschikking worden gesteld, staan naar de mening van het ESC niet in verhouding tot de omvang en de ernst van de problemen die moeten worden opgelost. Het ESC verzoekt de Commissie en de andere communautaire instellingen dan ook hun standpunt terzake te herzien en onmiddellijk te besluiten de nodige middelen uit te trekken om aan de reële behoeften tegemoet te komen.

3.8.2. Wat het concrete voorstel van de Commissie inzake de financiering van de acties betreft, plaatst het ESC de volgende kanttekeningen:

- het is van mening dat de idee van medefinanciering van de programma's voortaan algemeen aanvaard wordt. Het effect van een programma in de lid-staten hangt echter af van enerzijds de draagwijdte van het programma en anderzijds het aandeel van de Gemeenschap in de financiering ervan. Dit betekent dat er een minimumgrens is aan de communautaire financiering van de programma's; bij geringere financiering komen de geloofwaardigheid van het programma en bijgevolg ook die van de Unie in het gedrang;
- het onderstreept dat het systeem van medefinanciering van de acties thans in de regel productief werkt: de middelen worden uitsluitend gebruikt voor de doelstellingen waarvoor ze ter beschikking worden gesteld;
- het Comité is van mening dat de richtsnoeren van het actieprogramma 2000 betreffende het structuurbeleid, samen met het specifieke voorstel voor een nieuwe doelstelling 3⁽³⁾ van wezenlijk belang zijn voor een nieuwe benadering van de wijze waarop de desbetreffende begrotingsmiddelen voor opleiding moeten worden toegekend.

4. *Conclusies*

4.1. Gezien de snelle ontwikkeling van wetenschap en vooral technologie, alsmede de gevolgen daarvan voor de economie en de arbeidsmarkt is de EU ertoe verplicht haar inspanningen op te voeren om haar

⁽³⁾ Ondersteuning van de lid-staten om hun onderwijs-, opleidings- en werkgelegenheidsstelsels aan te passen en te moderniseren.

instellingen aan te passen en te moderniseren. In de hierboven geschetste context hecht het ESC veel belang aan de kerngedachte van de Commissie dat zoveel mogelijk kennis moet worden vergaard door o.m. ontwikkeling, verspreiding en adequaat gebruik van de middelen waardoor ze kan worden verworven. De Commissie heeft volgens hem ook tijdig en terecht het initiatief genomen een voorstel in te dienen voor toekomstige acties van de Gemeenschap op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken.

4.2. Algemeen genomen gaat het ESC in beginsel akkoord met de strekking, de inhoud en de rechtsgrondslag van de voorstellen van de Commissie. Het stemt ook in met de wijze waarop ze voorstelt de procedures af te handelen om de nieuwe acties op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugdzaken per 1 januari 2000 van kracht te doen worden. De desbetreffende opmerkingen en suggesties van het ESC zijn dan ook bedoeld als verduidelijking van en aanvulling op de mededeling van de Commissie.

4.3. Het ESC onderstreept het belang van het Commissievoorstel inzake de „geleidelijke totstandbrenging van een Europese onderwijsruimte” voor het globale toekomstperspectief van de Europese Unie.

Het is van mening dat het voorstel:

- betrekking heeft op een uiterst belangrijk gebied dat thans niet door de nationale onderwijsstelsels wordt bestreken;
- bijdraagt — binnen het kader van het Verdrag — tot coördinatie van de nationale onderwijsstelsels, die aldus doeltreffender kennis en procedures voor kennisverwerving door jongeren en burgers in het algemeen kunnen verstrekken;
- de Europese burger via het systeem van „onderwijs en opleiding tijdens de gehele loop van het leven” kan brengen tot een niveau van persoonlijke, productieve en sociaal en politieke ontplooiing dat afgestemd is op de huidige tijd en de actuele behoeften, maar hem toch niet afsnijdt van de wortels en waarden van de Europese beschaving. (De mens blijft centraal staan; burgers worden niet uitgesloten en krijgen de nodige mogelijkheden om bewust en concreet aan de acties deel te nemen.)

4.4. Volgens het ESC zijn voornamelijk de EU-instellingen en met name de Commissie verantwoordelijk voor de totstandbrenging van het Europa van de kennis.

Een en ander mag evenwel niet worden geïnterpreteerd als een pleidooi voor een gecentraliseerde zienswijze en benadering, maar getuigt daarentegen van een verder gericht streven naar:

- grotere doorzichtigheid en openheid van het besluitvormingsproces, duidelijkere motivering van de beleidskeuzes en het verstrekken van nauwkeurigere voorwaarden en gegevens;
- actievare deelneming van steeds meer Europese burgers en groeperingen aan de procedures voor het plannen, uitwerken en uitvoeren van de programma's;
- een nauwer verband tussen de politieke beleidskeuzes en de concrete acties voor onderwijs, opleiding en jeugdzaken enerzijds en de grote actuele problemen, met name het werkgelegenheidsprobleem, anderzijds;
- eenvoudiger beheer van de programma's en beter gebruik van de middelen, met het oog op onbelemmerde en massale deelneming van de Europeanen.

4.5. Het ESC onderstreept met name dat het voor de hele opzet van belang is de kwaliteit van het verstrekte algemene basisonderwijs te verbeteren en gecoördineerd gebruik te maken van het enorme potentieel van de nationale onderwijsstelsels in hun geheel. Het verzoekt de Commissie dan ook alle desbetreffende suggesties aan te grijpen en doordachte acties op te zetten die kunnen bijdragen tot de opheffing van de belemmeringen die nagenoeg alle nationale onderwijsstelsels in een anachronistisch keurslijf gevangen houden. Totstandbrenging en versterking via concrete acties van een competitiegeest binnen de Gemeenschap (tussen scholen, regio's, nationale onderwijssystemen) en cultivering van concurrentie met onderwijssystemen in derde landen is in dit verband o.m. een gedachte die aandacht verdient en moet worden uitgewerkt⁽¹⁾.

4.6. Wat de specifieke voorstellen van de Commissie betreft, plaatst het ESC de volgende kanttekeningen:

- Het onderschrijft de standpunten van de Commissie ten aanzien van het aantal doelstellingen en de

⁽¹⁾ Deze gedachte is ingegeven door de noodzaak een klimaat van openheid te scheppen en de verstarring waarin de nationale onderwijsstelsels grotendeels verzeild zijn geraakt, te doorbreken. Daarom ook wordt voorgesteld „Olympische Spelen van de kennis” te organiseren ter onderscheiding van leerlingen, scholen en meer algemeen onderwijsinstellingen en scholenregio's die aan de verwezenlijking van door de Commissie vooraf vastgestelde doelstellingen meewerken. Deze onderscheiding zou o.m. het volgende kunnen omvatten: bijzondere ondersteuning van specifieke acties; mobiliteit; beurzen; steun voor infrastructuur, afhankelijk van het thema van de wedstrijd.

concentratie van de acties; het onderstreept vooral het belang van virtuele mobiliteit als een instrument waarmee via de Europese onderwijsruimte een Europa van de kennis kan worden opgebouwd;

- het vindt dat de voorstellen m.b.t. de wijze waarop de acties moeten worden ontplooid en de rol van de betrokken actoren van groot belang zijn voor de toekomst van de sociale dialoog;
- het is een stap in de goede richting als de EU-uitbreiding in het nieuwe beleid inzake onderwijs, opleiding en jeugdzaken wordt meegenomen en een nieuwe wijze van follow-up en coördinatie van de

acties (wettelijke middelen) wordt gehanteerd. Het onderstreept evenwel dat ieder gebied afzonderlijk duidelijk moet worden afgebakend en dat het „gemeenschappelijke Europese culturele erfgoed” moet worden geïnventariseerd;

- wat de begrotingsmiddelen en het beheer van de programma's betreft, benadrukt het ESC tenslotte dat aan beleidslijnen inzake onderwijs, opleiding en jeugdzaken onmiddellijk absolute prioriteit moet worden toegekend. Het stemt in met de instelling van een nieuwe doelstelling 3 en wijst erop dat er met name voor moet worden gezorgd dat het medefinancieringssysteem van de programma's betrouwbaar en doeltreffend werkt.

Brussel, 25 maart 1998.

*De voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité*

T. JENKINS

BIJLAGE

bij het advies van het Economisch en Sociaal Comité

De onderstaande wijzigingsvoorstellen, die minstens een kwart van de stemmen hebben gekregen, zijn tijdens de discussie verworpen:

Paragraaf 3.8.2

De laatste twee gedachtestreepjes te schrappen.

Motivering

Uit het tweede gedachtestreepje kan niet worden opgemaakt wat ons voor ogen staat. Is het volgens ons een goede of een slechte zaak dat het systeem niet langer wordt gehanteerd om meer EU-middelen binnen te halen? Het derde gedachtestreepje gaat over de voorgestelde doelstelling 3 voor de structuurfondsen. Wij moeten met het uitdragen van standpunten hierover wachten totdat het specifieke advies over structuurfondsen is uitgebracht. Bovendien kunnen de nodige begrotingsmiddelen niet via de structuurfondsen worden toegekend, doch uitsluitend de bijdrage van de EU.

Uitslag van de stemming

Vóór: 22, tegen: 37, onthoudingen: 11.

Paragraaf 4.5

In de laatste regel op blz. 12 „competitiegeest” door „uitwisseling van ervaringen” vervangen.

Motivering

Competitiegeest tussen scholen, regio's en nationale onderwijssystemen is in deze context niet op zijn plaats. Bij echte concurrentie worden minder goed werkende systemen door efficiënt werkende systemen vervangen. Een nationaal onderwijsstelsel kan niet door een ander worden vervangen. Wat wèl nodig is, is dat wij van elkaar leren en allen naar efficiëntere onderwijssystemen toewerken.

Uitslag van de stemming

Vóór: 29, tegen: 38, onthoudingen: 2.
